

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
МОРАЛЬНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ
Підготовки бакалавра

Луцьк – 2026

**Силабус освітнього компонента «МОРАЛЬНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ»
підготовки бакалавра**

Розробник: Сохацька О. А., кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

доцент Москвич О. Д.

.Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології
протокол №10 від 2 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

доцент Москвич О. Д.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	03 Гуманітарні науки 034 Культурологія ОПП Креативні індустрії та медіакультура Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин/кредитів __150__ / __5__		Рік навчання <u>3</u>
		Семестр <u>5-ий</u>
ІНДЗ: <u>€</u>		Лекції <u>10</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год.
		Самостійна робота <u>110</u> год.
Мова навчання	Консультації <u>10</u> год.	
	Форма контролю: залік	
	українська	

II. Інформація про викладача (-ів)

ППП Сохацька Оксана Анастасіївна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри культурології

Контактна інформація 0509616205 ел.адреса sohatsaoksana@gmail.com.

Дні занять <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700> .

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Моральна культура особистості» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня.

Програма побудована таким чином, щоб студенти мали можливість отримати цілісне уявлення про культуру як особливість творчої особистості, що активно прагне осмислити своє буття у світі як деяку цілісну єдність.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента полягає у розробці та науковому обґрунтуванні педагогічних умов ефективного формування моральної культури особистості у процесі засвоєння філософського, культурологічного, соціологічного, психологічного, історичного, етичного знання; ознайомлення студентів із

культурою особистості як соціальним феноменом, структурою, предметом, основними принципами, теоретичними основами структурно-функціональних особливостей моральної культури особистості, а також із специфікою та умовами активізації процесу формування моральної культури особистості; оволодінні студентами знаннями проблем становлення і формування моральної культури особистості.

Завданнями навчального курсу є на основі аналізу психолого-педагогічної та філософсько-культурологічної літератури розкрити суть і структурно-функціональні особливості моральної культури особистості у віковому аспекті, виявити реальний стан сформованості культури особистості; показати вплив філософських, культурологічних, суспільствознавчих дисциплін на формування моральної культури особистості сучасної молоді, розробити методичні рекомендації щодо умов активізації процесу формування моральної культури особистості. У ОК розглядається культура як предмет вивчення, аналіз культури як системи, культура і освіта, їх світоглядні аспекти, процес самопізнання як пошук гармонії, саморозвиток особистості як соціальний феномен, проблеми розвитку суспільства та особистості в XXI ст.

ВОК «Моральна культура особистості» вивчає життєві цінності та пріоритети сучасної молоді людини, життєвий світ особистості та детермінанти його побудови, становлення особистості як суб'єкта життєтворчості, концепцію і психологічні механізми життєвого проектування, розглядає особистісні труднощі у здійсненні культурної життєвої перспективи.

3. **Soft skills.**

1. *Когнітивні та аналітичні навички*

- ✓ Критичне мислення: здатність аналізувати складні соціальні явища та моральні дилеми, розрізняти маніпуляції та справжні цінності.
- ✓ Етичне мислення: вміння оцінювати ситуації та приймати рішення через призму моральних норм і гуманістичних цінностей.
- ✓ Системне мислення: розуміння культури як системи та взаємозв'язку між освітою, особистістю та суспільним прогресом.

2. *Внутрішньо-особистісні навички*

- ✓ Самоусвідомлення: глибоке розуміння власних життєвих пріоритетів, сильних сторін та детермінант своєї поведінки.
- ✓ Емоційний інтелект: здатність розпізнавати власні емоційні стани та керувати ними в процесі саморозвитку.
- ✓ Етична стійкість та цілісність: здатність діяти згідно з власними моральними принципами навіть у складних обставинах.

3. *Соціальні та комунікативні навички*

- ✓ Емпатія та толерантність: розуміння «життєвого світу» іншої людини, повага до різноманіття культурних та моральних поглядів.
- ✓ Міжкультурна комунікація: вміння будувати конструктивний діалог у сучасному мультикультурному середовищі XXI століття.
- ✓ Соціальна відповідальність: усвідомлення впливу власних дій на розвиток суспільства.

4. Навички життєвого проектування

- ✓ Адаптивність: вміння долати «особистісні труднощі у здійсненні культурної життєвої перспективи» та підлаштовуватися під зміни без втрати цінностей.
- ✓ Проактивність та життєтворчість: здатність бути суб'єктом власного життя, самостійно проектувати своє майбутнє та ставити довгострокові цілі.

Очікувані результати навчання за курсом:

Після успішного завершення студент зможе:

1. У сфері самопізнання та саморозвитку:
 - Рефлексувати над власними життєвими цінностями та ідентифікувати детермінанти, що впливають на формування особистої моральної культури.
 - Конструювати індивідуальну стратегію саморозвитку, спрямовану на досягнення внутрішньої гармонії та цілісності.
 - Виявляти та долати особистісні труднощі й психологічні бар'єри, що заважають реалізації культурної життєвої перспективи.
2. У сфері етичного мислення та аналізу:
 - Критично оцінювати соціальні, культурні та історичні явища через призму етичних норм і гуманістичних цінностей ХХІ століття.
 - Аргументувати власну моральну позицію в дискусіях щодо проблем розвитку сучасного суспільства, спираючись на філософсько-культурологічні знання.
 - Прогнозувати наслідки власних рішень для суспільного блага, демонструючи високий рівень соціальної відповідальності.
3. У сфері соціальної взаємодії та комунікації (Social Skills):
 - Демонструвати емпатію та толерантність у процесі комунікації, поважаючи різноманітність «життєвих світів» інших людей та їхніх культурних пріоритетів.
 - Ефективно взаємодіяти у команді для розробки спільних соціальних або культурних проєктів, що сприяють активізації моральної культури молоді.
 - Застосовувати навички конструктивного діалогу для вирішення ціннісних конфліктів у професійному та міжособистісному середовищі.
4. У сфері життєтворчості та проектування (Life-Designing):
 - Проектувати свій життєвий шлях як суб'єкт життєтворчості, використовуючи механізми стратегічного планування та цілепокладання.
 - Адаптуватися до мінливих умов сучасного світу, зберігаючи при цьому стійке моральне ядро та культурну ідентичність.
 - Розробляти методичні рекомендації (або алгоритми дій) щодо покращення морально-психологічного клімату в колективі чи громаді.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Семін.	Сам. Роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Тема 1. Феномен культури та освіти у ХХІ столітті. Культура як система, роль освіти у світоглядному становленні особистості та виклики сучасного глобалізованого суспільства.	15	1	2	11	1	РМГ – 7 б
Тема 2. Теоретичні основи моральної свідомості: структура та детермінація. Поняття моралі, її соціальна зумовленість та внутрішня архітектура моральної свідомості.	15	1	2	11	1	ДС- 7 б.
Тема 3. Етичні домінанти духовності: добро, зло та ціннісні орієнтири. Категорії добра і зла, формування світоглядної культури та механізми моральної референції особистості.	15	1	2	11	1	ДС- 7 б.
Тема 4. Морально-культурне становлення особистості: вікова динаміка. Психолого-педагогічні особливості формування культури на різних етапах життя людини.	15	1	2	11	1	РМГ – 7 б
Тема 5. Самопізнання та моральна самосвідомість як шлях до гармонії. Процес внутрішньої рефлексії, пошук гармонії та розвиток моральної самосвідомості.	15	1	2	11	1	РЗ/К – 7 б.
Тема 6. Життєтворчість та життєве проектування особистості. Особистість як суб'єкт власного життя: концепція, стратегії та психологічні механізми проектування майбутнього.	15	1	2	11	1	ДС- 7 б.
Тема 7. Ціннісний світ сучасної молоді та життєві пріоритети. Людське життя як найвища цінність, детермінанти побудови власного культурного світу та пріоритети молоді в сучасних умовах.	15	1	2	11	1	РМГ – 7 б
Тема 8. Моральна культура спілкування та етика взаємодії. Спілкування як фундамент культури, вирішення моральних проблем комунікації та норми етикету.	15	1	2	11	1	РЗ/К – 7 б.
Тема 9. Моральні аспекти діяльності особистості. Етичні проблеми професійної та повсякденної діяльності, відповідальність за вчинки та вибір.	15	1	2	11	1	РЗ/К – 7 б.
Тема 10. Дидактика та умови активізації формування моральної культури. Практичні методи, умови та технології	15	1	2	11	1	ДС – 7 б.

інтенсифікації процесу формування моральної культури в освітньому середовищі.						
<i>Разом</i>	<i>150</i>	<i>10</i>	<i>20</i>	<i>110</i>	<i>10</i>	<i>70</i>
Види підсумкових робіт						Бал
ІНДЗ						30
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Теми для самостійного опрацювання та ІНДЗ

1. Становлення особистості як суб’єкта життєтворчості.
2. «Я-концепція» особистості.
3. Розвиток відповідального ставлення особистості до свого життя.
4. Самоконтроль особистості як вияв активного ставлення до.
5. Праця як ділове спілкування.
6. Людина в колі сім’ї.
7. Дружба та кохання в системі життя особистості.
8. Довкілля як захоплення.
9. Особистість наодинці з собою.
10. Засоби регулювання соціальної поведінки особистості.
11. Особистість у суспільній кризі.
12. Самопізнання як пошук гармонії.
13. Глобальний процес оновлення життя. Людський вимір цивілізації.
14. Трансформація українського суспільства: перехід до нової моделі розвитку.
15. Психологічний стан людини за соціальної та особистісної культурної кризи.
16. Картина культурного життя особистості у перехідний період українського суспільства.
17. Суспільство та особистість у ХХІ ст..
18. Особливості духовної ситуації життя.
19. Криза світогляду, криза культури.
20. Зіткнення соціальних очікувань особистості із життєвою реальністю.
21. Міфологія Нового часу і культурно-життєва криза.
22. Фактори становлення соціальної зрілості особистості.
23. Поліфункціональність світогляду, культури особистості.
24. Рівні сформованості світогляду, культури особистості.
25. Умови формування соціально-активної життєвої позиції особистості.
26. Психолого-педагогічні особливості формування моральної культури особистості.

Практичні кейси для самостійної роботи:

1. Карта цінностей: «Мій етичний компас»

Мета: Розвиток самоусвідомлення та рефлексії.

Завдання:

- Скласти перелік із 10 ключових цінностей, якими ви керуєтеся в житті.
- Проранжувати їх від найважливішої до найменш пріоритетної.
- Проаналізувати останній тиждень свого життя: чи відповідають ваші вчинки заявленим цінностям?
- Результат оформити у вигляді ментальної карти (Mind Map) або короткого есе-рефлексії «Цінності та Реальна поведінка».

2. Кейс-стаді: «Етичний детектив»

Мета: Розвиток критичного та етичного мислення.

Завдання:

- Виберіть відомий фільм, серіал або реальну резонансну подію.
- Опишіть конфлікт цінностей у цій ситуації.
- Проаналізуйте вчинки героїв з позиції різних етичних концепцій (утилітаризм, деонтологія, етика доброчесності).
- Запропонуйте свій варіант розв'язання конфлікту, який би відповідав принципам високої моральної культури.

3. Проект «Дизайн мого майбутнього» (Life Designing)

Мета: Розвиток навичок життєвого проектування та проактивності.

Завдання:

- Скласти «Дорожню карту життєвої перспективи» на найближчі 5 років.
- Визначити 3 ключові цілі (професійну, особистісну та соціальну).
- Описати, які саме елементи моральної культури допоможуть досягти цих цілей.
- Передбачити потенційні «моральні пастки» (труднощі) та методи їх подолання.
- Оформити як візуальний Life Design Canvas.

4. Соціальний експеримент: «Інтерв'ю через покоління»

Мета: Розвиток емпатії та соціальної взаємодії.

Завдання:

- Провести коротке інтерв'ю з представником іншого покоління (батьками, дідусями/бабусями) на тему «Що для вас означає бути порядною людиною?».
- Порівняти їхні відповіді зі своїми поглядами.
- Знайти спільне та відмінне (ефект «зв'язку часів»).
- Написати короткий пост (для соцмереж або навчального блогу) про те, як трансформувалися моральні пріоритети у XXI столітті.

5. Аудит цифрового сліду: «Мій цифровий етос»

Мета: Розвиток відповідальності у віртуальному просторі.

Завдання:

- Проаналізувати свій профіль у будь-якій соцмережі (або стиль спілкування в месенджерах).
- Який образ «Я» ви транслюєте?
- Чи відповідає цей образ вашим моральним принципам?
- Сформулюйте 5 власних правил «цифрової етики», яких ви зобов'язуєтесь дотримуватися.

IV. Політика оцінювання

Процес навчання є творчим, відкритим до дискусії та обговорення запропонованих тем. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання самостійно та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Політика щодо академічної доброчесності

Увесь навчальний процес побудований на засадах доброчесності, справедливості, порядності, відповідальності за результати своєї діяльності, довіри та толерантності до його учасників, об'єктивності оцінювання, соціальної та гендерної рівності. Учасник освітнього процесу повинен дотримуватися навчальної етики, толерантності стосовно всіх учасників процесу навчання, не порушувати часових меж та лімітів навчального процесу.

Для забезпечення довіри до результатів навчання категорично заборонено списувати під час виконання практичних завдань, на іспиті та ін. Усі письмові роботи, виконані здобувачем освітнього рівня, за наявності сумнівів в академічній доброчесності можуть бути перевірені за допомогою систем антиплагіату. Жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування та ін.) недопустима. За таких дій передбачена адекватна реакція відповідно до нормативного документа – *«Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки»*.

Дотримання академічної доброчесності забезпечується відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом та здобувачами освіти передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей).

Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті Закону України «Про освіту»):

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими університет керується у своїй діяльності, можна докладно ознайомитися в – *«Кодексі академічної доброчесності Волинського університету імені Лесі Українки»* <https://lnk.ua/KVvdM6d4E> .

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Терміни і умови перескладання визначаються деканатом відповідно до рекомендацій навчального відділу. Вони можуть корегуватися викладачем за попередньою домовленістю з аспірантом в залежності від ситуації і конкретних обставин.

Якщо через поважні причини здобувач не відвідав заняття чи хоче покращити свій результат, то в дні консультацій він зможе скласти тему чи кілька тем, але не пізніше як за тиждень до офіційної дати призначення іспиту. У випадку незадовільної підсумкової оцінки здобувач має можливість повторного складання іспиту викладачеві відповідно до переліку запропонованих питань в терміни, визначені розкладом екзаменаційної сесії.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Здобувач має можливість порушити будь-яке питання, яке має стосунок до процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуте відповідно до попередньо визначених процедур у ЗВО. Для врегулювання конфліктів у навчальному та освітньому процесі керуємося *«Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки»*, п. 5 *«Врегулювання конфліктів у навчальному процесі»*.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль здійснюється за такими напрямами:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);

- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за види навчальних робіт:

Семінарські заняття – за роботу на одному занятті – 7 балів, всього – максимум 70 балів; виконання завдань самостійної роботи – максимум 30 балів.

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- ✓ змістовність, глибина висвітлення проблеми;
- ✓ логічна послідовність викладу матеріалу;
- ✓ підкріплення викладу конкретними прикладами;
- ✓ власна точка зору на проблему;
- ✓ засвоєння категоріального апарату;
- ✓ опрацювання джерел з теми заняття;
- ✓ вміння зробити висновки, узагальнення;
- ✓ активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- ✓ поглиблене вивчення джерел;
- ✓ опрацювання категоріального апарату;
- ✓ актуальність та складність обраної проблеми;
- ✓ змістовність, глибина розкриття теми;
- ✓ творчий підхід, самостійність мислення;
- ✓ опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри.

В оцінці здобувачів враховуються наступні моменти: достатність об'єму відповіді (повна, достатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, правилами; зрозумілість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; не традиційність підходу до викладу відповіді; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік. Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ВОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100. У день складання заліку

за основною сесією заборонено проводити додаткові опитування здобувача освіти, а також здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компоненту.

Перелік питань до заліку

1. Навчання життя – ключове завдання сучасної освіти.
2. Моделі сучасної освітньої стратегії.
3. Оволодіння мистецтвом життя – вимога часу.
4. Громадянська спрямованість життєтворчості.
5. Поняття культура, світогляд, освіта.
6. Типи світоглядів.
7. Взаємозв'язок культури та освіти.
8. Людина в системі культура - освіта.
9. Феномен «самопізнання».
10. Шляхи самопізнання.
11. Саморегуляція кризових етапів.
12. Самотворення особистості.
13. Самоусвідомлення.
14. Кризовий стан суспільства.
15. Досвід спільного життя.
16. Суспільна криза та міжособистісна солідарність.
17. Засоби регулювання соціальної поведінки особистості.
18. Суспільні цінності і ціннісні орієнтації особистості.
19. Системоутворюючі цінності.
20. Розвиток суспільства і зміни ціннісних пріоритетів.
21. Плюралістична система цінностей.
22. Ціннісні пріоритети і «моделі самореалізації молоді».
23. Формування асоціальних ціннісних ієрархій особистості.
24. Життєві орієнтації сучасної молоді людини.
25. Смисложиттєві орієнтації особистості.
26. Успіх як цінність і цінності успіху.
27. Життєвий світ особистості: поняття та структура.
28. Постір життєвого світу та його типи. Їх класифікація.
29. Часові координати життєвого світу особистості.
30. Становлення особистості як суб'єкта життєтворчості.
31. « Я – концепція».
32. Розвиток відповідального ставлення особистості до життя.
33. Самоконтроль особистості як вияв активного ставлення до життя.
34. Основні функції « Я – концепції».
35. Проблема самовиховання і « Я – концепція».
36. Самовираження, самоствердження, саморегуляція як етапи життєтворчості.
37. Розвиток відповідального ставлення особистості до свого життя.
38. Самоконтроль особистості як вияв відповідального ставлення до життя.
39. Процес соціального контролю як вияв взаємовідносин суспільства та

особистості.

40. Життєвий простір та багатомірність життєвих реалій особистості.
41. Творчість як принцип життя.
42. Життєвий шлях і «Образ Я».
43. Поняття життєвої стратегії особистості.
44. Моделі життєвих стратегій.
45. Життєве проектування: поняття та технологія.
46. Формування образу «Я».
47. Формування індивідуально – особистісної картини світу.
48. Формування свого життєвого кредо «як символу віри», духовно – моральної основи ставлення до світу особистих переконань.
49. Осмислення особистістю життєвої перспективи.
50. Альтернативні моделі поведінки.
51. Життєве планування і таємниця особистості.
52. Ігрові заняття у процесі оволодіння технологією життєвого проектування.
53. Принципи організації рольових ігор.
54. Особистість за життєвої скрути.
55. Психологічний захист особистості.
56. Поняття надійності та стійкості особистості.
57. Механізм психологічного захисту.
58. Кризові стани та критичні ситуації.
59. Психологічний захист.
60. Психологічна підтримка.

Шкала оцінювання знань

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бех, І.Д. 2021. Духовно-моральна безпечність-напруженість у психологічній безпеці особистості: Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Актуальні проблеми психологічної протидії негативним інформаційним впливам на особистість в умовах сучасних викликів» 8 квітня 2021 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 3, 1 (Квіт 2021), 1–4. DOI:<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-13-9>.

2. Білозерська С. Моральна свідомість як основа формування відповідальної поведінки студентської молоді. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 11(51). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11\(51\)-1425-1437](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51)-1425-1437)
3. Бойко Я. В. Саморозвиток особистості та самоосвітня діяльність студента. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 29, (Трав 2022), 102–107. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.4914>.
4. Карпенко О., Остапчук В. Саморозвиток особистості майбутнього фахівця соціальної сфери в умовах освітньо-виховного простору. *Humanitas*. 2023. № 2. С. 57–62. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.9>.
5. Коваленко Г. С. Формування емоційної стійкості студентів вищих навчальних педагогічних закладів. *Educational dimension*. 2022. Т. 29. С. 260–266. URL: <https://doi.org/10.31812/educdim.4945>.
6. Крутова Н., Тимчина Н., Тимчина В. Професійний саморозвиток учителя сучасної школи. *Том 109 № 1 (2022): Нова Педагогічна Думка*, 15-22. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-109-1-15-22>
7. Кузнецов О., Платковська О., Савченко І. Психологічні ресурси особистісного саморозвитку особистості. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди "психологія"*. 2020. № 62. С. 214–228. URL: <https://doi.org/10.34142/23129387.2020.62.12>.
8. Литвин А. Саморозвиток особистості як наукова проблема сучасності. *Scientific papers of berdiansk state pedagogical university series pedagogical sciences*. 2020. Т. 2, № 2. С. 87–95. URL: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2020-1-2-87-95>.
9. Майбородюк Н. Д. Саморозвиток в особистісно орієнтованому просторі. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 29, (Трав 2022), 167–172. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.4923>.
10. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 3-тє вид., перероб., доп. Київ : Видавництво Ліра, 2020. 364 с.
11. Пивоварчик І. Теоретичні засади планування саморозвитку як складової управлінської кар'єри менеджерів освіти. *InterConf*. 2022. № 16(121). С. 136–152. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.08.2022.014>.
12. Пивоварчик І. М. Особливості системи саморозвитку як складової управлінської кар'єри менеджерів освіти (на прикладі державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»). *Дніпровський науковий часопис публічного управління психології права*. 2022. № 4. С. 101–111. URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.4.15>.
13. Роганов М., Bosin M. Moral and ethical aspects of information and communication technologies in the context of transformation of moral values of ukrainian society. *Transformation of the educational space amidst wartime instability*. 2025. URL: <https://doi.org/10.46489/totesawi-25-17-14>
14. Самоідентифікація особистості : філософський аналіз : монографія / Г. Ф. Хоружий, Л. О. Боровська, Ю. І. Кулагін, М. В. Ліпін; / за заг. ред. Г. Ф. Хоружого. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 192 с.

15. Стрижаков А. Соціальні взаємодії та саморозвиток особистості. *International science journal of education & linguistics*. 2025. Т. 4, № 2. С. 1–8. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20250402.01>.
16. Фрицюк В., Кадемія М. Професійний саморозвиток майбутнього педагога: х'ютагогічний підхід. *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems*. 2022. С. 315–325. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-315-325>.
17. Фрицюк В., Кадемія М. Професійний саморозвиток майбутнього педагога: х'ютагогічний підхід. *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems*. 2022. С. 315–325. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-315-325>.
18. Яблонська Т. М. Психолого-педагогічні умови саморозвитку студента в сучасній системі вищої освіти. *Actual problems in the system of education: general secondary education institution – pre-university training – higher education institution*. 2021. № 1. С. 255–258. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.15882>.
19. Koval I. S. Continuous self-development of future rescuers as a social need. *Педагогічний альманах*. 2023. Vol. 54. P. 197–203. URL: <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.485>.
20. Suduk O. Y. Самоменеджмент як елемент формування ефективного бренду особистості. *Bulletin national university of water and environmental engineering*. 2021. Т. 4, № 96. С. 349. URL: <https://doi.org/10.31713/ve4202128>

Додаткова література:

1. Арістотель. Нікомахова етика / Переклав з давньогрецької Віктор. Ставнюк. К.: «Аквілон-Плюс», 2002. 480 с.
2. Бернетт Б., Еванс Д. Дизайн-мислення. Спроектуй своє життя. Пер. Глінка В. Наш Формат, 2018. 224 с.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект. /пер. Гумецька С.-Л.. Vivat, 2018. 512 с.
4. Дон Тапскотт . Електронно-цифрове суспільство. Будь-яке видання
5. Зигмунт Бауман. Плинні часи: життя в добу непевності / Пер. з англ. Антона Марчинського. К.: Критика, 2013. 176 с.
6. Маслоу А. Мотивація та особистість. Будь-яке видання
7. Попович М. В. Бути людиною. Київ : Києво-Могилян. акад., 2016. 331 с.
8. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. /пер. Замойська О. КСД, 2020. 160 с.
9. Фромм Е. Мати чи бути? : пер. з англ. К.: Укр. письменник,. 2010. 222 с.
10. Юваль Ной Харарі. 21 урок для 21 століття. BookChef 2018. 368 с.

Інтернет-ресурси

1. Журнал «Філософська думка» <https://dumka.philosophy.ua/>.
2. Інтерактивна платформа Prometheus (Україна): курси «Філософія», «Психологія стресу», «Критичне мислення». <https://prometheus.org.ua/>
3. Платформа Ти як? <https://howareu.com/>

4. Платформи для вдосконалення навичок і саморозвитку
<https://mon.gov.ua/news/platformi-dlya-vdoskonalennya-navichok-i-samorozvitku>
5. Ресурс для викладачів та студентів про методику проектування життя.
Stanford Life Design Lab <https://lifedesignlab.stanford.edu/>